

N:o 6.

Af herr **af Burén**, *angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till lag angående gemensamhetsskogar för kommuner, korporationer och enskilda.*

Den skogbärande marken i vårt land omfattar, enligt Sveriges statistik år 1903, en areal af 20,707,117 hektar och träd-, humle- och kålgård, åker och annan odlad jord och naturlig äng 5,016,046 hektar eller i runda tal tjugu millioner hektar skogsmark emot fem millioner hektar inägojord. Då denna skogsmark icke kan eller bör användas till något annat eller till något bättre än till skogsproduktion, och skogsbruket, *rationellt bedrifvet*, årligen lämnar rika och mogna skördar, i nettovärde per hektar fullt ut motsvarande, hvad inägojorden i medeltal kan producera, är klart, att skogsbruket är icke blott vår mest naturliga näring, utan därjämte landets hufvudnäring och för den skull borde, utan att på minsta vis försumma jordbruket eller andra näringar, all vår uppmärksamhet riktas på vidtagandet af sådana åtgärder, som afse skogens framtida bestånd och högsta afkastning, skogsbrukets utveckling och förkofran.

Vår statistik gör en skillnad mellan enskilda skogar och allmänna skogar, och denna skillnad är så stor, att den endast kan utjämnas därigenom, att man förvandlar hälften eller 50 procent af vår skogsmarksareal till allmänna skogar och därigenom för framtiden säkerställer åtminstone det egna landets årliga virkesbehof. ¹

¹ 1896 års skogskommitté har beräknat landets årliga virkesförbrukning till 34,265,000 kubikmeter.

De enskilda skogarnes virkesförråd minskas med en förfärande hast till följe af en afverkning, som ingalunda motsvaras af den årliga tillväxten, och det är klart, att, då man ej åtnöjer sig med räntan, utan kapitalet måste anlitas, det med den forcerade afverkning, som nu äger rum, snart blir slutförverkad.

Den under förra riksdagen antagna skogslagstiftningen kan ej hindra detta, och en lagstiftning, som hindrar detta, kan ej åstadkommas, emedan den skulle allt för hårdt ingripa på den enskilda eganderättens ömtåliga område, och emedan en sådan lagstiftning ovillkorligen kräfver en effektiv kontroll, som svårligen kan genomföras. Vi må vara tacksamma, om genom den antagna skogslagstiftningen våra stora och vidsträckta skogsmarkens alstringskraft någorlunda bevaras.

Oaktadt denna lagstiftning, gå fördenskull de enskilda skogarne i stort sedt och med få undantag sin säkra undergång till mötes, hvad som äfven erfarenheten från andra länder med eller utan skogslagar för de enskilda skogarne bekräftat.

De privata skogarne kunna i allmänhet icke skötas *rationellt*, icke heller så själfständigt, som ett ordnad skogsbruk betingar. Skogsskötseln utgör i privata händer en binäring, en hjälpnäring för de andra näringarne, och därtill kommer, att tendensen vanligtvis är denna: »låt yxan gå, det räcker nog i vår tid». Vinstbegär och nödtvång äro de faktorer, som spela in i afseende å den privata skogsskötseln, vinstbegäret att på möjligaste korta tid skaffa sig största möjliga vinst och nödtvånget å andra sidan att anskaffa medel till aflöningar och för att betala räntor till aktieägare och obligationsinnehafvare eller inteckningsinnehafvare, och när skogen är afverkad, är en skogsegendom i de flesta fall ingenting värd.

Helt annat är förhållandet med de allmänna skogarne i vårt land. De stå under statens varaktiga vård och kontroll; där är skogsbruket hufvudsaken; där bedrifves det själfständigt, oberoende af andra näringar; där är bildande af skogskapital och skogskapitals bevarande principiellt fastslaget; där sträfvar man efter att få virkesförrådet så stort, att den årliga tillväxten räcker icke allenast till husbehof, utan äfven till råmateriel för sågverks- och järnindustrien och alla öfriga näringar, som använda trä; där spela icke vinstbegäret eller nödtvånget in, emedan statens ämbets- och tjänstemän icke hafva personlig fördel af att det ena årets afverkning

är större än det andras, utan tvärtom hafva plikt och stort personligt ansvar i afseende å tillsynen af att skogen bevaras och lämnar en uthållig afkastning icke allenast för den närvarande, utan för alla kommande generationer.

Att öka arealen af de allmänna skogarne är således att säkerställa landets årliga virkesbehof. Ett för landet mera socialt och mera ekonomiskt fruktbringande arbete torde svårligen kunna påvisas.

Man har beträffande skogsmarkens godhetsgrad och alstringskraft indelat densamma i 5 à 6 klasser. Byråchefen i kungl. domänstyrelsen, herr af Zellén anför i ett af sina arbeten följande exempel på hvad medelgod skogsmark afkastar: »vid 100-årig omloppstid lämnar en normalskog af tall i 3:dje bonnitetklassen och 1,000 hars normalt skogbeväxt ytvidd i årlig virkesafkastning:

årshygget (slutafverkning)	3,730	kubikmeter
förafverkning (hjälpvallringar med tioåriga intervaller)	1,270	»

eller i allt 5,000 kubikmeter¹

Om jag värderar detta virke så lågt som till 4 kronor pr kubikmeter på rot, så får jag årligen 20,000 kronors inkomst från en skogsmarksareal af 1,000 hektar. Då nu de allmänna skogarne upptaga i rundt tal 20 procent af skogsarealen i sin helhet eller 4 millioner hektar, så kommer den årliga virkesafkastningen från de allmänna skogarne i riket, med den areal de nu hafva, att uppgå till ett värde af 80 millioner kronor. Till en sådan virkesafkastning hafva vi ännu icke kommit, men att vi under statens kontroll och vård med säkra steg närma oss till normalskogens afkastningsförmåga, kunna vi finna af några exempel från våra allmänna skogars afkastning, sådana de nu befinnas:

¹ Härvid är att bemärka, att våra produktiva skogsmarker inom Svea och Göta land med 100-årig omloppstid, och sedan densamma blifvit genomförd, mer än väl komma att lämna en årlig virkesafkastning af 5 kubikmeter per hektar eller 5,000 kubikmeter per 1,000 hektar. — Norrlands vidsträckta skogsmarker däremot torde ej komma att lämna högre årlig virkesafkastning, än hvad 1896 års skogskommitté beräknat eller 0.80 till 1.50 kubikmeter per hektar, beroende på skogens långsamma tillväxt, och att skogshushållningen i Norrland hufvudsakligast består uti att stämpla träd och att med afdikningar och reglering af flottleder öfverlämna allt det öfriga åt naturens eget åtgörande.

Göstrings härads allmänning i Östergötland, som förvaltas efter hushållningsplaner, har med en produktiv skogsmarksareal af 2,507 hektar lämnat sina delägare

af virke år 1898	—	131,277	kubikfot
» 1899	—	122,763	»
» 1900	—	123,851	»
» 1901	—	122,988	»
» 1902	—	138,274	»

och dessutom har det årligen till administrationskostnader utbetalats 4,726 kronor 52 öre.

Holavedens allmänning i Jönköpings län, som förvaltas efter hushållningsplaner, har med en produktiv skogsmarksareal af 1,091 hektar utdelat i kontant år 1898 — 12,438 kr. 75 öre

» 1899	—	16,186	» 62	»
» 1900	—	15,542	» 15	»
» 1901	—	14,919	» —	»
» 1902	—	12,433	» 75	»

alltså en årlig medelnettoinkomst pr hektar af 13 kr. 5 öre. Dessutom har det årligen tagits till löpande utgifter 2,134 kronor.

I sammanhang härmed tillåter jag mig fästa uppmärksamhet på de stora sockenallmänningarne och besparingsskogarne inom Gäfleborgs och Kopparbergs län, uppgående till en areal af icke mindre än 257,053 hektar, och de betydande fonder, som bildats af deras afkastning till stor lättnad i de kommunala bördorna.

Kronoparkerna i Kinne revir af Skaraborgs län, som från 1830-talet förvaltats efter hushållningsplaner, hafva med en produktiv skogsmarksareal af 2,701 hektar under nedanstående år lämnat

År	Årligen försäld virkesmassa i kbm.	Årlig inkomst brutto i kr.	Årliga utgifter i kr.	Årlig nettobehållning i kr.	Årligt netto pr har i kr.
1898	9,268	49,918	4,394	45,524	16.85
1899	8,773	42,210	5,905	36,305	13.44
1900	8,857	42,636	5,702	36,934	13.67
1901	10,130	48,324	5,452	42,872	15.61
1902	9,584	51,424	4,742	46,682	17.18

eller en virkesafkastning, som i årlig medelnettoinkomst för dessa fem år uppgått till ett värde af 4 kronor 45 öre per kubikmeter eller 15 kronor 35 öre per hektar. Många flera exempel kunna anföras.

Vi skola sålunda arbeta på att öka arealen af våra allmänna skogar för att kunna säkerställa landets årliga virkesbehof. Säkrare medel finnas ej mot skogarnes förödelse. Hvarje procents omflyttning från enskilda till allmänna skogar utgör den bästa tryggheten för en säker och uthållande skogshushållning.

Samlade krafter äro emellertid af nöden, om man skall kunna komma till något nämnvärdt resultat. Det finner man vid en jämförelse mellan den skogsareal allmänna skogar, som vi nu hafva, eller 4 millioner hektar, och den skogsmark allmänna skogar, som vi behöfva för att vara någorlunda trygga, eller 10 millioner hektar, utgörande 50 procent af vår skogsareal. För att öka våra allmänna skogar till denna areal behöfva vi således förvärfva oss 6 millioner hektar skogsmark, hvartill erfordras, med beräkning af samma medelpris, som staten under de 27 år, staten gjort markinköp, betalat, eller 56 kronor 25 öre per hektar, ett belopp af 337¹/₂ millioner kronor. Åtnöja vi oss med Tysklands procenttal statsskogar eller 32,7 procent, så skulle efter samma medelpris per hektar behöfva inköpas 2,540,000 hektar till ett belopp af 142,875,000 kronor. Jägmästaren C. A. Hallgren utreder denna fråga i ett af sina arbeten sålunda: »De allmänna skogarne inom landet omfatta enligt kungl. domänstyrelsens underdåniga berättelse för år 1899 7,610,734 har.¹ För att uppbringa dessa skogars areal till samma procenttal som t. ex. Tysklands eller blott till 32,7 skulle alltså behöfva inköpas 4,832,816 har mark. Till 1900 års början hafva köpts 208,438 har för 10,267,551 kronor. Således skulle erfordras för att komma upp i Tysklands procenttal markinköp för omkring 238,000,000 kronor. Under de 24 år, markinköpen enligt åberopade berättelsen pågått inom landet, hafva utgått öfver hufvud taget 427,814 kronor per år. Med samma utgift skulle alltså för att nå Tysklands procenttal åtgå 556 år». Det är sålunda uppenbart, att statens markinköp icke förslå långt, utan behöfver staten därtill hjälp. Å ena sidan behöfver staten hjälp af kommuner, korporationer och enskilde, och

¹ Med impedimenter.

å andra sidan behöfva kommuner, korporationer och enskilde statens hjälp för att uppbringa procenttalet allmänna skogar och för att därigenom kunna i någon mån säkerställa landets årliga virkesbehof. Endast med samlade krafter kan målet vinnas, och vi hafva ett mycket stort och vidsträckt arbetsfält, som räcker väl till för såväl staten som för kommuner, korporationer och enskilde. Anbud att köpa skogsmark saknas ej häller. För närvarande föreligga nämligen i domänstyrelsen anbud å inköp af dylika marker till angifna köpeskillingsbelopp af öfver 2 millioner kronor, hvarförutom ansenliga skogsområden lära komma att inom den närmaste tiden hembjudas statsverket, och sedan de enskilda skogarnes säljbara virke är slutafverkadt, räcker nog den salubjudna skogsmarken till markinköp för såväl den ene som den andre till pris, motsvarande den in-tecknade hypoteksgälden eller kanske ännu billigare.

Till de olika slag allmänna skogar, som kungl. domänstyrelsens berättelse redogör för, vill jag därför föreslå en ny grupp och kalla dessa allmänna skogar *gemensamhetsskogar*.

Många försök hafva gjorts såväl i Riksdagen som i lands-tingen i flera provinser att åstadkomma bildandet af gemensamhets-skogar, men dessa förslag hafva hittills icke rönt någon framgång hufvudsakligast af tre skäl: 1:o) emedan man ville afvakta en lagstiftning för de enskilda skogarne, 2:o) emedan anskaffandet af penningmedel för frågans genomförande varit för betungande, och 3:o) emedan det icke fanns någon lagstiftning för dylika skogars bildande och administrerande.

Det första hindret är genom förra Riksdagens beslut om en lag för de enskilda skogarne undanröjdt. För att afhjälpa de tvänne öfriga hindren, tillåter jag mig framlägga följande lagförslag:

§ 1.

Gemensamhetsskogar, som genom inköp af skogsmark eller på annat sätt bildas af kommuner, korporationer och enskilde, skola bibehållas oförminskade samt behandlas efter sådana på vetenskapliga regler grundade, för olika ortförhållanden lämpade hushållningsplaner, som afse skogens framtida bestånd och högsta afkastning. Domänstyrelsen tillkommer att fastställa hushållningsplaner samt

att meddela de särskilda föreskrifter, som i afseende på hushållningen med dessa skogar kunna finnas nödiga.

§ 2.

Delägarne utse å tid och ort, som af dem utsättes och kungöres, en styrelse, som skall utgöras af tre med skogsförhållandena i orten förtrogne män, utsedde för fem år i sänder, som i alla frågor rörande skogen utöfva delägarnes beslutanderätt, där icke i reglementet för skogen är annorlunda stadgadt. Sådant reglemente uppgöres af delägarne och fastställles af Konungens befallningshafvande, så vidt det af honom efter öfverjägmästarens hörande pröfvas vara med lag och denna förordning samt för skogen fastställd hushållningsplan förenligt. Då reglemente för gemensamhetsskog fastställles, skall Konungens befallningshafvande, sedan beslutet härom vunnit laga kraft, gifva domänstyrelsen del af reglementet.

§ 3.

Dessa gemensamhetsskogar skola stå under skogsstatens *kontroll*, så att den fastställda hushållningsplanen och meddelade föreskrifter noga efterleivas, men om underlåtenhet förekommer, äger vederbörande skogstjänsteman anmäla detta hos öfverjägmästaren, hvilken efter undersökning gör den framställning till domänstyrelsen, som omständigheterna påkalla, hvarefter domänstyrelsen antingen å förhållandet fäster vederbörande styrelses uppmärksamhet eller ock gör underdånig framställning om skogens ställande under skogsstatens vård och förvaltning.

Har skog af nu ifrågavarande slag och anledning ställts under skogsstatens vård och förvaltning, utgår ersättning till statsverket för vederbörande skogstjänstemans förvaltningsåtgärder enligt gällande reglemente, hvarom icke, skall denna skogsstatens *kontroll* lämnas och utöfvas kostnadsfritt.

§ 4.

Af skogens afkastning skall i första rummet gäldas kostnaden för skogvaktares aflöning och deras boställens underhåll, skogsodling, upphuggning af skogseffekter, som ej på rot försäljas, äfvensom öfriga af hushållningsplanen eller särskilda föreskrifter föranledda

kostnader, däri inbegripen statsverket eventuellt tillkommande ersättning för skogstjänstemans förvaltningsåtgärder, där sådan ersättning enligt gällande bestämmelser bör utgå.

§ 5.

Den därefter behållna afkastningen skall användas till ränta och amortering af för markinköpen behöfliga köpeskillingar, som förskotteras af medel, som anskaffas i mån af behof genom försäljning af svenska statens från innehafvarens sida ouppsägbara obligationer; dock må ej köpeskillingen till styrelsen för gemensamhetsskogen utanordnas förr, än värdering af skogsmarken på styrelsens begäran hos Konungens befallningshafvande af vederbörande jägmästare blifvit verkställd och markinköpet på grund af denna värdering blifvit af Konungens befallningshafvande godkänt och förordadt.

Af den därefter behållna afkastningen skall bildas en fond, som förvaltas af styrelsen för att användas efter delägarnes beslut till bildande af nya gemensamhetsskogar eller till lättnad af tryckande kommunala besvär.

§ 6.

Där ej skogen lämnar så stor afkastning, att de utgifter som uti § 4 omnämas, därmed kunna utgöras, skola de bestridas af de medel, som inflyta enligt § 1 uti förordningen angående skogs-vårdsafgifter.

§ 7.

Det åligger vederbörande skogstjänsteman att årligen å tid, som domänstyrelsen bestämmer, dock ej senare än mars månads utgång, för det nästföljande året afgifva redovisning öfver skogens afkastning i skogseffekter. Af denna redovisning öfverlämnas ett exemplar genom öfverjägmästaren till Konungens befallningshafvande.

§ 8.

Styrelsen åligger att årligen inom augusti månads utgång till Konungens befallningshafvande ingifva redovisning ej mindre öfver

skogens behållna afkastning och huru densamma blifvit förvaltd och hvartill densamma blifvit använd än äfven öfver de medel, som styrelsen till bestridande af utgifter för skogen samt till eventuell godtgörelse åt statsverket för af skogstjänstemannen å skogen verkställda förrättningar uppburit och utbetalt jämte de till redovisningen hörande verifikationer.

§ 9.

De redovisningar, hvarom i § 7 och § 8 sägs, skola uti Konungens befallningshafvandes allmänna kungörelser inflyta och genom styrelsens försorg hållas delägarne till handa.

§ 10.

Klander emot styrelsens redovisning för skogens behållna afkastning, dess förvaltning och användning och för öfriga medel, som styrelsen uppburit, tillhör vederbörlig domstols upptagande och pröfning. Vill delägare i skogen i öfrigt föra klagan vare sig öfver styrelsens åtgärder och beslut eller öfver beslut, som blifvit fattade vid delägarnes allmänna sammanträden, länder till efterrättelse hvad i kungl. förordningen den 21 mars 1862 finnes stadgadt i fråga om besvär, hvilka medlem af kommun vill anföra öfver kommunalstämmas beslut.

§ 11.

Erfordras ändring uti vederbörligen fastställt reglemente, må sådan kunna ske i den ordning, som i § 2 för nytt reglementes upprättande är stadgadt. Sålunda vidtagen ändring skall af Konungens befallningshafvande delgifvas domänstyrelsen.

Orsaken, hvarför ej gemensamhetsskogar för länge sedan kommit till stånd, är dels den, att det icke funnits någon lag, som gjort det möjligt att bilda dem, dels den, att afkastningen af skogskapitalet är bunden under den tid, det tillväxer till ekonomisk mognad.

Denna bundenhet kan endast lösas genom statens mellankomst därigenom, att staten under bundenhetstiden förskotterar köpeskillingar, som återbetalas till staten med skogens afkastning, sedan skogskapitalet under statens kontroll är färdigbildadt, och

innan skogens afkastning får användas till något annat ändamål, af hvad namn och beskaffenhet det vara må.

Då detta är syftet med mitt lagförslag, synes mig, att statens hjälp borde kunna lämnas, allra helst som bildandet af gemensamhetsskogar under statens kontroll utgör den säkraste, för att ej säga den enda, åtgärden, hvarigenom skogshushållningen kan komma till någon afsevärd och varaktig nytta för vårt land, men äfven i de många fall, då staten med hjälp af penningförskott icke behöfver ingripa, är det behöfligt att få en lag, som gör det möjligt att åstadkomma bildandet af gemensamhetsskogar.

Det finnes personer, som med egna medel vilja inköpa ett skogsområde för att därpå bilda en gemensamhetsskog.

Det finnes andra, som med skäl befara, att deras sparade skogar efter deras bortgång komma att nedhuggas och som genom bildandet af en gemensamhetsskog under statens kontroll vilja i sitt testamente bevara skogens uthålliga afkastning äfven åt efterkommande.

Det finnes åter andra, som uti bildandet af s. k. egna hem *på landet* se en räddning för vårt land och dess jordbruk, men som icke kunna vara med om en sönderstyckning af utmarken eller skogsmarken, utan vilja af denna utmark bilda en gemensamhetsskog, hvarå egnahemsdelarna erhålla gemensamt sommarbete för sina kreatur, och hvarifrån de erhålla nödigt virke till bränsle, redskap och till byggnaders uppförande och underhåll. Alla dessa och flera därtill kunna icke i brist på lagstiftning bilda gemensamhetsskogar. Om en sådan lag funnits, skulle säkerligen mångt byalag i Norrland och annorstädes haft sin skog i behåll. Det är sålunda hög tid, att något göres för att få denna brist afhjälpt.

Jag skall nu till sist meddela något, hvad 1896 år skogskommitté säger om sådana allmänna skogar, som här äro i fråga:

»Allmänningsskogarne äga såväl forstlig som social betydelse, i det de omfatta odelbar mark af den sammanhängande vidd, att ordnad hushållning, hvilken ombesörjes af skogsstaten, därå möjliggöres, samt skogarnes afkastning är afsedd att tillgodose socknarnes allmänna behof. De hafva sålunda ett värde för skogshushållningen, jämförligt med kronoparkernas, på samma gång som de i all framtid

befordra den lokala välmågan oberoende af i hvilka händer äganderätten till den skattlagda jorden kan komma att ligga.»

»Väl skötta, bereda skogar, tillhörande kommunen, dennas medlemmar synnerligen stora fördelar genom tillgång till virke in natura samt genom de medel, som inflyta genom försäljning af skogsprodukter. Flerstädes kan genom dessa medel bördan af kommunala besvär märkbart lättas. Äfven har man anmärkt, att delaktighet i en allmänningsskog bidrager att stärka bandet emellan befolkningen och dess hembygd.»

Uti det uppdrag, som åligger skogsvårdsstyrelserna, ingår bland annat enligt skogskommitténs den 9 september 1899 afgifna betänkande »bildande eller utvidgning af härads- eller sockenallmänning.»

Slutligen säger Riksdagen i sin till Kongl. Maj:t underdåniga skrifvelse af den 13 maj 1896, »att *staten* torde böra hafva sin uppmärksamhet riktad på att söka förvärfva till skogsvård tjänliga kalmarker vare sig för bildande af kronoparker eller *allmänningar*.»

Utom frågans stora sociala betydelse i klimatologiskt, sanitärt och strategiskt hänseende, är det detta:

att öka de allmänna skogarnes areal genom bildandet af gemensamhetsskogar,

att på denna arealökning under statens kontroll uppdraga slutna, likåldriga eller olikåldriga skogsbestånd,

att under samma kontroll säkerställa det sålunda bildade skogskapitalet mot öfverafverkning,

att räntan af detta kapital, eller hvad i kubikmeter virke motsvarar den årliga tillväxten från de allmänna skogarne i riket med den arealökning, de genom gemensamhetsskogars bildande komma att få, må räcka till för vårt lands årliga virkesbehof,

det är detta, som manat mig att, på grund af hvad jag nu haft äran anföra, vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta att i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t utan anlitan af kommitté låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till

en civillag, innefattande dels bestämmelser, enligt hvilka tillfälle må beredas kommuner, korporationer och enskilde att genom inköp af skogsmark eller annorledes bilda, bibehålla och utvidga gemensamhetsskogar, dels ock stadgande, att, där så behöfves, medel till inköp af skogsmark för bildande af gemensamhetsskogar under skogens tillväxt till ekonomisk mognad må förskotteras af staten, som för ifrågavarande förskott erhåller betalning med skogens afkastning, innan densamma får användas till något annat ändamål af hvad namn och beskaffenhet det vara må.

Stockholm den 25 januari 1904.

C. P. af Burén.
